Ulkoministeriö PERUSMUISTIO UM2020-01023

POL-30 Kostamo Rauli(UM) 07.10.2020

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA
Vaiteliaisuuspyyntö, kunnes asiasta neuvoston päätös
Neuvoston päätös asiasta tehty 23.10.2020, vaiteliaisuuspyyntö päättynyt 23.10.2020

Asia
EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Unionia tai sen jäsenvaltioita uhkaavien kyberhyökkäysten vastaiset rajoittavat toimenpiteet

Kokous

U/E/UTP-tunnus
UTP 40/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Toukokuussa 2019 hyväksytty mahdollisuus asettaa rajoittavia toimenpiteitä (pakotteita) unionia tai sen jäsenvaltioita uhkaavien kyberhyökkäysten johdosta on osa jo vuonna 2017 hyväksyttyä kyberdiplomatian työkalupakkia. Alun perin vuoden voimassa ollutta pakotejärjestelmää on neuvoston päätöksellä jatkettu toisella vuodella, 18.5.2021 saakka. Pakotejärjestelmää ei ole rajattu tiettyyn maantieteelliseen tai poliittiseen kontekstiin vaan pakotteita voidaan asettaa riippumatta siitä, kenen toimesta kyberhyökkäyksiä on tehty. Pakotejärjestelmän puitteissa on tähän mennessä asetettu pakotteita siten, että listattuina on kuusi luonnollista henkilöä, joista kaksi Kiinan kansantasavallan kansalaisia ja neljä Venäjän federaation kansalaisia. Oikeushenkilöitä on kolme, yksi Korean demokraattisesta kansantasavallasta, yksi Kiinasta ja yksi Venäjältä.

Nyt käsiteltävät säädökset ja niihin sisältyvät uudet listaukset ovat olleet valmistelussa pitkään. Horisontaalisen kybertyöryhmän ja aluetyöryhmien käsittelyn jälkeen EU:n ulkosuhdehallinto ja komissio ovat tuottaneet tarvittavat säädöstekstit, jotka on käsitelty ja hyväksytty ulkosuhdeneuvosten työryhmässä (Relex) 5.10.2020. Relexin hyväksymät säädökset ovat COREPERin käsittelyssä 7.10. 2020. Tämän jälkeen säädösten hyväksymisestä päätetään yksimielisesti ministerineuvostossa.

Suomen kanta

Suomi tukee valmisteltuja listauksia, koska katsoo kyberhyökkäysten vastaisten rajoittavien toimenpiteiden vahvistavan ennaltaehkäisevän kyberpelotteen ylläpitämistä. Kohdennetut rajoittavat toimenpiteet ovat tehokas työkalu osoittamaan konkreettisesti ja poliittisesti, että vihamielisellä kybertoiminnalla on seurauksia.

Suomi on alusta alkaen vahvasti tukenut pakotejärjestelmän luomista ja sen soveltamista. Pidämme tärkeänä, että pakotteet kohdennetaan mahdollisimman tarkasti. Pakotteiden mahdollisimman tarkalla kohdentamisella voidaan myös vähentää pakotteista sivullisille mahdollisesti aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia. Korostamme myös, että listausehdotuksia arvioitaessa vaaditaan riittäviä perusteluja, tekninen näyttö mukaan lukien.

Suomi korosti EU-puheenjohtajuuskautensa ajan valmiuttaan ottaa neuvoston käsiteltäväksi mahdollisia listausehdotuksia jäsenvaltioilta, mutta puheenjohtajakauden aikana listausehdotuksia ei vielä muilta mailta tullut joistakin suunnitelmista huolimatta. Ensimmäiset listaukset hyväksyttiinkin vasta vuonna 2020. Suomi katsoo Saksan nyt tekemän ehdotuksen täyttävän sen tueksi toimitetun todistusaineiston valossa kyberpakotejärjestelmän käyttöönottamiselle asetetut edellytykset, mm. ulkoisen uhan muodostamisesta EU:n ja jäsenvaltioiden turvallisuudelle, jäsenvaltion demokraattisen järjestelmän elintärkeälle toiminnalle sekä häiriövaikutusten laaja-mittaisuudesta. Kybertyöryhmän käsittelyssä 25.9. saavutettiin jäsenmaiden yhteisymmärrys rajoittavien toimien asettamisesta.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan unioniin ja sen jäsenvaltioihin kohdistuva pahantahtoinen kybertoiminta on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina, minkä vuoksi tarve tehostaa ennaltaehkäiseviä toimia ja reagointivalmiutta on voimistunut jatkuvasti.

Neuvosto hyväksyi 19.6.2017 kyberdiplomatian välineistön (*Joint EU Diplomatic Response to Malicious Cyber Activities*), jolla pyritään estämään valtiollisten ja ei-valtiollisten tahojen vihamielisen kybertoiminnan vahingot unionin ja sen kansalaisten koskemattomuudelle ja turvallisuudelle. Välineistöön sisältyy myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvia toimia, mukaan lukien rajoittavia toimenpiteitä (pakotteita). Eurooppa-neuvosto hyväksyi edelleen 18.10.2018 päätelmät, joissa kehotettiin ottamaan käyttöön pakotejärjestelmä haitallisten kyberhyökkäysten estämiseksi.

Kyberpakotejärjestelmän nojalla mahdollistetaan matkustusrajoitusten ja varojen jäädytyksen kohdentaminen sellaisia henkilöitä ja yhteisöjä kohtaan, jotka ovat vastuussa unionille tai sen jäsenvaltioille ulkoisen uhkan muodostavista tai kolmansiin valtioihin tai kansainvälisiin järjestöihin kohdistuvista kyberhyökkäyksistä tai niiden edistämisestä. Pakotejärjestelmää ei ole rajattu tiettyyn maantieteelliseen tai poliittiseen kontekstiin vaan pakotteita voitaisiin asettaa riippumatta siitä, kenen toimesta kyberhyökkäyksiä on tehty. Listausehdotus kattaa useamman maan kansalaisia ja yhteisöjä (yrityksiä/instituutteja/yksikköjä), joiden syyllistymisestä pakotejärjestelmän listausperusteen mukaiseen vahingolliseen kybertoimintaan katsotaan olevan vahva näyttö.

Nyt käsillä oleva listaus on siten aiemmin tänä vuonna hyväksyttyä listausta täydentävä. Asia on edennyt siten, että touko-kesäkuun 2020 vaihteessa Saksa esitti kyberpakotelistausehdotuksen koskien vuonna 2015 Bundestagiin kohdistunutta kyberhyökkäystä Venäjän sotilastiedustelupalvelu GRUn toimesta. Pakotelistausehdotuksensa tueksi Saksa on toimittanut varsin laajamittaista, avoimiin lähteisiin nojautuvaa todistusaineistoa, joka pohjautuu Saksan liittovaltion syyttäjäviraston viisi vuotta kestäneeseen rikostutkintaan. Tapauksen vakavuutta lisää myös se, että kyberhyökkäyksen kohteeksi oli joutunut yksi liittokanslerin sähköpostitileistä.

Esittämänsä todistusaineiston perusteella Saksa esittää listausehdotuksessaan rajoittavia toimia kahta, kyberhyökkäyksen toteutukseen liitettyä, päällikkötason tiedustelu-upseeria ja operaation toteutuksesta epäiltyä GRU:n kyberoperaatiojaostoa kohtaan. Listauksia on käsitelty työryhmissä pitkään ja huolellisesti. Neuvoston oikeuspalvelu on todennut Saksan esityksensä tueksi toimittaman todistusaineiston riittäväksi.

Pakotelistauksen tukeminen ja mahdollinen kyberiskujen julkinen attribuutio (syyksilukeminen) ovat toisistaan erillisiä prosesseja. Suomen päätös tukea pakotelistausesitystä on ensi sijassa EU:n toimintakykyä korostava poliittinen toimi, eikä se attribuoi iskujen tekijöiden kotivaltiota syylliseksi iskuihin. Kyberpakotejärjestelmä tai sen alaiset mahdolliset pakotteet eivät ole suunnattu mitään yksittäistä valtiota vastaan. Toimenpiteet kohdistuvat laittomuuksiin syyllistyneisiin henkilöihin tai yhteisöihin kansallisuudesta tai muista taustatekijöistä riippumatta.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM/OIK-10 Harri Sallinen, p. 040 132 1354
harri.sallinen@formin.fi
UM/POL-10 Stefan Lee, p. 0295 351 467
stefan.lee@formin.fi

EUTORI-tunnus

EU/2020/1468

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi